Aan de leden

Datum
21 juni 2021
Kenmerk
POM/U202100495
Lbr. 21/053
Telefoonnummer
070 373 8393
Bijlage(n)
-

Onderwerp
Ledenbrief Omgevingswet

Geachte leden van de gemeenteraad en van het college van BenW,

De datum voor de inwerkingtreding van de Omgevingswet is met een half jaar verplaatst naar 1 juli 2022. De VNG, het IPO, de Unie van Waterschappen en het rijk hebben, na gesprekken met alle betrokken stakeholders, gezamenlijk voor deze nieuwe datum gekozen. Het besluit is bekrachtigd in het Bestuurlijk Overleg met de minister op 26 mei jl.. In deze ledenbrief informeren wij u wat de afwegingen zijn geweest, hoe u de komende periode verder kunt gaan met de voorbereidingen en komen de onderwerpen financiën en raadsverkiezingen aan bod.

Voorwaarden verantwoorde inwerkingtreding

De inwerkingtreding van de Omgevingswet markeert het begin van een transitieperiode die in elk geval tot eind 2029 duurt. Bij inwerkingtreding van de wet hoeft dan ook nog niet alles af te zijn. De voorwaarden voor verantwoorde inwerkingtreding zijn dat de dienstverlening aan inwoners en ondernemers tenminste op het huidige niveau blijft, dat de vergunningverlening door kan gaan en dat de planvorming voor urgente woningbouw en gebiedsontwikkeling geen hinder ondervindt. Daarvoor is het nodig dat de landelijke voorzieningen van het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO) in oktober gereed zijn, zodat gemeenten daarop kunnen aansluiten en minimaal zes maanden de tijd hebben om het stelsel in te regelen in hun eigen organisatie en ermee te oefenen. Alleen op deze manier ontstaat er een werkend stelsel Omgevingswet.

Drie startopties

Voorafgaand aan het Bestuurlijk Overleg hebben de VNG en het programma Aan de slag een zorgvuldig traject doorlopen. In gemeentelijk verband hebben werksessies plaatsgevonden met de G6 en is gesproken met de G40, de M50 en de K80. Er zijn drie startopties besproken en uitgewerkt: 1 januari, 1 april en 1 juli 2022. Het uitgangspunt was om te komen tot een datum waarop de wet zo snel als mogelijk, maar wel verantwoord in werking kan treden. Er is gekeken

Vereniging van Nederlandse Gemeenten
Nassaulaan 12 Den Haag | Postbus 30435 | 2500 GK Den Haag
070 - 373 83 93 | info@vng.nl

naar de uitvoerbaarheid, de inzet van tijdelijke alternatieve maatregelen en de politieke, juridische en financiële consequenties. Verantwoord in werking treden betekent ook dat gemeenten voldoende tijd hebben om te kunnen oefenen met het gehele stelsel en met hun eigen content.

1 juli 2022 als beste optie
Er is op dit moment veel gereed en gemeenten zijn goed op weg. Tegelijkertijd zien we dat de ontwikkeling van het Digitaal Stelsel Omgevingswet en de koppeling voor Omgevingswetbesluiten (de STOP/TP-standaard) meer tijd vraagt dan gepland. Daardoor lopen softwareleveranciers vertraging op bij het aanpassen van hun softwarepakketten voor gemeenten. Van de drie startopties is gebleken dat 1 juli 2022 de enige datum is waarop gemeenten zes maanden netto oefentijd hebben. Zes maanden netto oefentijd betekent dat er negen maanden bruto doorlooptijd moet zijn vanwege reces, release van nieuwe features, uitval en onderhoud van het stelsel. Ook de overgang van de oefenomgeving naar de productieomgeving kost tijd.
Voldoende oefentijd is ook van belang voor stedenbouwkundige bureaus, softwareleveranciers en het georganiseerde bedrijfsleven (o.a. Neprom, VNO-NCW en MKB/Metaalunie).

Tijdelijke alternatieve maatregelen
Het nieuwe instrumentarium van de Omgevingswet helpt om de grote maatschappelijke opgaven zoals de woningbouwopgave en de energietransitie in samenhang aan te pakken. Het is dan ook van belang om de wet in werking te laten treden. Daarbij kunnen niet alle risico's van deze grote stelselwijziging worden uitgesloten. Het gaat om het nemen van verantwoorde risico's. Er is een aantal tijdelijke alternatieve maatregelen (TAM) ontwikkeld. Deze TAM garanderen de continuïteit van de primaire processen op het moment dat nog niet alle landelijke of lokale voorzieningen blijken te werken. U bepaalt als gemeente zelf of u een TAM inzet op één of meerdere onderdelen. Binnenkort volgt er meer informatie over de TAM en de keuze die u daarin kunt maken.

Juiste startmoment bestaat niet
Er bestaat geen ideale datum voor de inwerkingtreding van de Omgevingswet. Daarvoor bestaan te veel uiteenlopende wensen en ambities en bovendien is het juiste startmoment geen optelsom van de voor- en nadelen. Ook zien we in de implementatieprocessen bij gemeenten grote verschillen. De keuze voor 1 juli 2022 is een bestuurlijk oordeel gebaseerd op de huidige stand van zaken en de te verwachten ontwikkelingen. Dat maakt de we ons als gemeenten, samen met de bestuurlijke partners en de (software)leveranciers en de stedenbouwkundige bureaus moeten inzetten om de datum van 1 juli 2022 te halen.

Focus op oefenen in de komende periode
Het uitstel van zes maanden geeft gemeenten ook daadwerkelijk zicht op netto zes maanden oefen- en inregeltijd. De afgelopen maanden heeft de VNG een groot aantal oefentrajecten in de planvormings- en vergunningenketen begeleid waarbij gemeenten zijn aangesloten op het DSO. De ervaring leert dat zo snel mogelijk aansluiten op het DSO van groot belang is, omdat dan gestart kan worden met het oefenen met de landelijke voorzieningen. En daarbij ook zeer belangrijk: het inregelen en beproeven van de gemeentelijke processen. De VNG en het programma Aan de slag ontwikkelen op dit moment een aanpak die gemeenten ondersteunt bij dit oefenen en inregelen. Daarover volgt op korte termijn meer informatie via onder andere de Regionale Implementatiecoaches Omgevingswet (RIO's). De RIO's ondersteunen gemeenten – in regionaal verband – bij de implementatie van de wet. Gemeenten kunnen het komende jaar op hun ondersteuning blijven rekenen.

Gemeenten voor wie 1 januari 2022 wél een haalbare datum was, worden aangemoedigd om door te gaan met de ingezette transitie. Ook vooruitlopend op de daadwerkelijke start van de Omgevingswet, kan in de geest van de wet gewerkt blijven worden en kunnen voorbereidingen op de omgevingsvisie, omgevingsplan en omgevingsvergunning doorlopen.

Verkiezingen en besluiten gemeenteraad
Vóórdat de Omgevingswet in werking treedt, moet de gemeenteraad een aantal besluiten nemen. Deze gaan onder andere over het adviesrecht voor buitenplanse omgevingsplanactiviteiten en de participatieverplichting daarop. Ook moet met de komst van de wet de legesverordening opnieuw worden vastgesteld. Deze besluiten vallen, met het uitstel van de wet, deels in de periode rondom de gemeenteraadsverkiezingen. In een memo hebben we de relatie tussen de gemeenteraadsverkiezingen, de benodigde raadsbesluiten en de inwerkingtreding van de Omgevingswet uiteen gezet en geven we handvatten hoe u hiermee kunt omgaan.

Financiële consequenties
Al langere tijd maken gemeenten zich zorgen over de financiële effecten van de Omgevingswet. Recentelijk is bestuurlijk vastgesteld dat de Omgevingswet budgetneutraal moet kunnen worden ingevoerd in een periode van tien jaar na inwerkingtreding. Tevens is bestuurlijk vastgesteld dat financiële compensatie van (een deel van) de invoeringskosten een optie is als blijkt dat de 'terugverdientijd' van tien jaar onhaalbaar is.

Dit voorjaar is het Integraal Financieel Beeld Omgevingswet verschenen, waarin de raming van de eenmalige en structurele financiële effecten van de Omgevingswet is bijgesteld. Uit de gemeentelijke consultatie die de VNG heeft uitgevoerd blijkt dat budgetneutrale invoering binnen tien jaar onhaalbaar wordt geacht door gemeenten. Ook geven gemeenten aan niet tien jaar te kunnen wachten op eventuele financiële compensatie. Tenslotte komt uit de consultatie naar voren dat verlichting van de financiële druk op korte termijn noodzakelijk is om de invoering van de Omgevingswet te accommoderen.

Nu de beoogde invoering van de wet zes maanden later gaat plaatsvinden, lopen de invoeringskosten verder op en blijven de baten langer uit. Wij hebben aan de minister gevraagd om de gemeentelijke invoeringskosten in 2022, ter hoogte van een bedrag van €150 miljoen, eenmalig te compenseren. En om de structurele effecten te verlichten, hebben wij de minister gevraagd om op de afgesproken financiële evaluatiemomenten (eind 2022, 2023 en 2027) te berekenen of de terugverdientijd van tien jaar haalbaar is en zo niet, om op die momenten reeds tot financiële compensatie over te gaan. Er zijn op dit moment nog geen concrete toezeggingen van de minister op deze punten, dus we blijven erover in gesprek.

Harriët Tiemens, voorzitter van de VNG-commissie Ruimte, Wonen en Mobiliteit, heeft bovenstaande tijdens de ALV op 16 juni jl. uiteengezet als opvolging van de motie die de gemeente Noordoostpolder tijdens de ALV in september 2020 heeft ingediend. Daarbij lichtte Tiemens toe dat de minister heeft aangegeven zelf geen toezeggingen te kunnen doen op deze claims vanwege haar demissionaire status. De minister heeft wel toegezegd onze claims door te geleiden naar de juiste onderhandelingstafels.

Motie Algemene Ledenvergadering 16 juni
Tijdens de ALV is de motie 'Betrouwbaarheid datum inwerkingtreding en compensatie kosten uitstel Omgevingswet' ingediend door de gemeente Moerdijk, ondersteund door de gemeenten Zundert,

Roosendaal, Etten-Leur, Rucphen en Halderberge. De motie riep om alles in het werk te stellen dat dit het laatste uitstel van de Omgevingswet is. Commissievoorzitter Tiemens lichtte toe dat met de minister is afgesproken dat de landelijke voorziening van het digitaal stelsel uiterlijk in oktober van dit jaar gereed moet zijn, zodat gemeenten hun laatste aansluitingen kunnen realiseren en processen kunnen inregelen en beproeven. Dit is een voorwaarde voor inwerkingtreding van de wet. Het tweede deel van de motie ging over financiën, waarover hiervoor in de brief meer.

Parlementaire behandeling Omgevingswet
Nu er een nieuwe beoogde datum is voor inwerkingtreding van de Omgevingswet, moet het Koninklijk Besluit (KB) opnieuw worden voorgelegd aan beide Kamers. Het KB stelt de definitieve inwerkingtredingsdatum van de wet vast. De VNG is van mening dat het KB met de nieuwe datum naar de Kamers kan op het moment dat kan worden vastgesteld dat aan de voorwaarden voor verantwoorde inwerkingtreding is voldaan. Dan kan er met voldoende vertrouwen door het parlement zekerheid worden gegeven over de datum inwerkingtreding van de wet. De VNG benadrukt dat het voor gemeenten van groot belang is om hier zo snel mogelijk duidelijkheid over te hebben.

Wet kwaliteitsborging voor het bouwen
De inwerkingtreding van de Wet kwaliteitsborging voor het bouwen (Wkb) is gekoppeld aan de Omgevingswet. Dit betekent dat de Wkb ook op 1 juli 2022 in werking treedt.

Andere wetgeving in het kader van de Omgevingswet – zoals voor bodem, geluid, natuur en grondeigendom – treedt ook op 1 juli 2022 in werking.

Meer informatie
Voor meer informatie over de Omgevingswet verwijzen wij u naar de website van VNG.
Vanzelfsprekend kunt u ook contact opnemen met uw RIO.

Wij adviseren u deze brief door te sturen in uw organisatie.

Met vriendelijke groet,
Vereniging van Nederlandse Gemeenten

mr L.K. Geluk
Algemeen Directeur